Paskaidrojumi

pie dažiem jaunā Sodu likuma pantiem.

Tieslietu ministrijas izdevums.

Rīgā, 1933. g.

Valsts tipografija 186 7 33

Priekšvārds.

Saeima pieņēma, ka jaunais Sodu likums stājas spēkā 1933. g. 1. augustā. Ievērojot šo, Tieslietu ministrija izsūtīja jauno Sodu likumu tiesu iestādēm un lūdza paziņot, vai ar tā spēkā stāšanos praksē nav paredzamas kādas neskaidrības vai sarežģījumi.

Saņēmusi par to ziņas, Tieslietu ministrija sakopoja paceltos jautājumus un š. g. 10. jūlijā sasauca tiesu darbinieku plašāku apspriedi, kuŗā šos jautājumus iztirzāja. Pārrunās izteiktās domas un klātesošo likuma galveno autoru paskaidrojumus stenografēja.

Lai šos materiālus apstrādātu un dotu iespēju ar tiem iepazīties plašākām juristu aprindām, Tieslietu ministrija sasauca otru speciālistu apspriedi. Šās apspriedes rezultāts ir „Paskaidrojumi pie dažiem jaunā Sodu likuma pantiem".

Rīgā, 1933. g. 24. jūlijā.

Tieslietu ministrs A. Ozols.

Paskaidrojumi
pie dažiem jaunā Sodu likuma pantiem.

12. p. Jaunā kodeka 12. pantā, atšķirībā no 1903. g. Sodu lik. 14. panta, par pamatu likts princips, ka katra noziedzīga nodarījuma juridiskais vērtējums izdarāms pēc tā likuma, kas bijis spēkā tā izdarīšanas laikā, — citiem vārdiem — vainīgo nevar sodīt bargāki, kā tas pienāktos nodarījuma izdarīšanas momentā. Tas izriet no „generālās prevencijas" principa, uz ko pamatojas visi mūslaiku kriminālkodeki.

Tomēr valsts var pavisam vai pa daļai atteikties no soda pretenzijas, uz kuru viņai radušās tiesības nozieguma izdarīšanas momentā. Valstij pilnīgi jāatsakās no sodīšanas, ja viņa tiesiskās apziņas progresa rezultātā pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas pati atcēlusi attiecīgo krimināllikumu. Valstij pa daļai jāatsakās no sodīšanas, ja tā paša progresa rezultātā pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas viņa mīkstinājusi krimināllikumu. No tā izriet princips, ka agrāk izdarītam noziedzīgam nodarījumam piemēro vēlāk izdoto „labvēlīgāko" likumu.

Še varētu pacelties divi jautājumi: 1) ko nozīmē „labvēlīgākais likums" un 2) līdz kādai procesa stadijai šo otro principu var piemērot?

ad 1) Krimināllikuma bargums vai labvēlīgums atkarīgs ne tikai no viņa sankcijas, bet arī no viņa dispozicijas satura. Šīs abas daļas sastāda vienu nedalāmu vienību, pat t. s. „blanketos" krimināllikumos. Krimināllikuma mīkstināšana tāpat kā lielākas bardzības ievešana visbiežāk notiek sankcijas robežās: cietuma vietā ieved arestu vai cietuma vietā ieved pārmācības namu. Bet kā vienu tā otru var izdarīt arī attiecībā uz dispoziciju: noziedzīga nodarījuma sastāvu var sašauriņāt, piem., ja pārmērīgi ātra braukšana pēc 255. p. 1. pk. nodarījuma momentā bija noteikta uz 25 kilometriem, bet vēlāk uz 40 kilometriem un arī taisni otrādi. Lai aptvertu šos abus gadījumus — kā attiecībā uz sankciju, tā arī attiecībā uz dispoziciju, 12. p. pilnīgi apzinīgi lieto nevis izteicienu „vieglāks sods", kā tas ir agrākā 14. p., bet formulu „labvēlīgākais likums", pie kam pats par sevi saprotams, ka „labvēlīgumu" nenosaka vis no tā viedokļa, kam likumu piemēro (subjektīvais kritērijs), bet pēc objektīvām pazīmēm.

ad 2) Nevar būt nekādu šaubu, ka 12. p. otrās un trešās daļas noteikumi piemērojami līdz galīgā sprieduma taisīšanai vai, pareizāki, līdz viņa likumīgā spēkā stāšanās momentam, jo līdz tam laikam vēl nav „res judicata". Šie noteikumi piemērojami arī lietas jaunas caurlūkošanas gadījumā pēc tam, kad Senāts kasācijas vai „lietas atjaunošanas" kārtībā atcēlis spriedumu.

Īpašu stāvokli ieņem t. s. „pagaidu likumi", kas nav izdoti sakarā ar tiesiskās apziņas progresu, bet ar pārejošu apstākļu iestāšanos un kas zaudē savu spēku līdz ar šo apstākļu izbeigšanos.

Tajā gadījumā, kad pagaidu likumi nosaka tādu nodarījumu sodāmību, par kuriem parastos apstākļos nesodīja un ārkārtīgiem apstākļiem izbiedzoties arī vairs nesoda — un tikai šinī gadījumā — atcelto pagaidu likumu tomēr piemēro nodarījumiem, kas izdarīti pagaidu likumam spēkā esot, bet sods obligātoriski mīkstināms uz vispārējā pamata.

Bet kad pagaidu likums tikai paaugstinājis sodu, tad pēc tā atcelšanas piemēro sodu, kas bijis pirms pagaidu likuma izdošanas un pēc tā atcelšanas.

13. p. Šis pants runā par to, ka sevišķi svarīgos gadījumos tiesa var nolemt uz spaidu darbiem notiesātos turēt važās.

Šie gadījumi norādīti 58. un 61. p. Tā kā jaunā kodekā nav paredzēts nāves sods, kā augstākais soda mērs, tad to paredzēts atvietot ar turēšanu važās tajos gadījumos, kad vainīgam piespriež spaidu darbus uz visu mūžu un viņš izdara vēl citu nodarījumu, par ko jāsoda ar brīvības atņemšanu.

23. p. Nosacīti piespriestā soda izpildīšanas atlikšana, kas paredzēta 23. un sekojošos pantos, pamatojas uz t. s. pārbaudi (probation). Soda izpildīšanas „nosacītā" atlikšana nozīmē to, ka zināmā laikā notiesātam ar „labu uzvešanos" jāpierāda, ka viņš pelna atsvabināšanu no soda izciešanas. Šai nolūkā svarīgākos gadījumos ir nepieciešami nodot viņu sevišķā uzraudzībā. Zināmos gadījumos nosacīti notiesātam var noteikt smagāku „pārbaudījumu", aizliedzot viņam apmeklēt šaubīgas iestādes vai vispārīgi dzertuves, apgrozīties šaubīgā sabiedrībā, lietot alkoholiskus dzērienus u. t. t. Šie arī ir tie „sevišķie pienākumi", par kuŗiem, pēc ārzemju likumu parauga, runā 23. pants.

41. p. Šā panta pēdējā daļā, pēc jaunāko ārzemju likumu parauga, ievests princips, ka izņēmuma veidā „error juris" atsvabina no atbildības, bet priekš tam ir nepieciešams, lai nodarījuma izdarītājs ne tikai nebūtu zinājis, ka nodarījums aizliegts ar soda piedraudējumu, jo ar to vien vēl nepietiek, tādēļ ka šolaiku krimināltiesības iziet no prezumcijas, ka likums jāzina, — bet nepieciešams arī, ka viņs nav varējis zināt par nodarītā aizliegumu.

Tādi gadījumi protams ir ļoti reti, bet tomēr var atgadīties. Saprotams, ka šo gadījumu meklēšana nav apsūdzētāja pienākums. Tāds izņēmums no vispārējā noteikuma jāpierāda tam, kas uz to atsaucas, bet uz to atsauksies tikai apsūdzētais. No sacītā ir skaidrs, ka „onus probandi" attiecībā uz 41. panta trešā daļā paredzēto apstākli, tāpat kā attiecībā uz visiem citiem apstākļiem, uz kuŗiem apsūdzētais atsaucas sev par attaisnojumu, gulstas uz viņu.

49. p. Jaunā kodeka 49. p. daudzejādā ziņā atšķiras no 1903. g. Sodu likumu 51. p.

Tas vispirms skaidri norobežo t. s. „dalībniekus" (līdzvainīgos) no „līdzdalībniekiem" (uzkūdītājiem un pabalstītājiem).

Dalībnieks ņem dalību paša noziedzīgā nodarījuma reālizēšanā, t. i. reālizē kaut tikai vienu no tiem elementiem, kas „in abstracto" t. i. saskaņā ar kriminālliikuma dispoziciju ietilpst „noziedzīgā nodarījuma sastāvā".

Kas attiecas uz līdzdalībnieku, tad viņš, pēc likumdevēja domām, noziedzīgā nodarījuma „sastāva" reālizēšanā nepiedalās. Tas ir pilnīgi skaidri attiecībā uz „uzkūdītāju". Bet arī attiecībā uz „pabalstītāju" tas nerada nekādas šaubas. Viņš nekā „ievērojama" nedara, bet viņa darbība norit „pie nodarījuma un ap to". Kad viņa darbība norisinas pirms paša noziedzīgā nodarījuma, tad šī darbība atbilst tam, ko sauktu par „sagatavošanos", ja to būtu izdarījis pats vainīgais vai līdzvainīgais.

No šā viedokļa tad arī jāiztulko 49. p. ceturtā un piektā daļa.

49. panta ceturtā daļa, ne ar ko neatšķirdamās no 1903. g. Sodu likumu 51. panta atbilstošā noteikuma, nosaka, ka, „sevišķās personīgās attiecības un apstākļi", kas palielina, pamazina vai izslēdz kāda atsevišķa dalībnieka vai līdzdalībnieka sodāmību, attiecas vienīgi uz viņu un nemaz neskaŗ pārējo dalībnieku vai līdzdalībnieku atbildību. Tā kā še ir runa ne par pašu „abstrakto sastāvu" t. i. ne par elementiem, kas noteic konkreta nodarījuma noziedzīgumu, bet tikai par elementiem, kas kvalificē vai priviliģē nodarījumu attiecībā pret vienu otru personu, kas ņem „dalību" vai arī „līdzdalību" nodarījuma izdarīšanā, tad minēto nodarījumu var attiecināt kā uz dalībniekiem, tā arī uz līdzdalībniekiem.

Kā piemērs varētu noderēt cilvēka slepkāvība, kuŗas izdarīšanā ņēmušas „dalību" vairākas personas, no kuŗām viena ir noslepkavotā dēls, un kuŗā arī ņem „līdzdalību" svešas personas, kā uzkūdītāji un pabalstītāji. Runa iet par kvalificētu slepkavību, t. i. par kvalificētu „pēc noslepkavotā personas", kā izteicas jaunā kodeka 430. p. Šī kvalifikācija pamatota „uz personīgām attiecībām" starp vienu no dalībniekiem (līdzvainīgiem) un noslepkavoto. Uz 49. p. ceturtās daļas pamata šāda kvalifikācija attiecināma vienīgi uz viņu un neiespaido citu dalībnieku un līdzdalībnieku atbildību, kuŗiem noslepkavotais ir bijis svešs un kuŗi tādā kārtā sodāmi pēc 429., bet ne pēc 430. p.

49. panta piektā daļa, atšķirībā no 1903. g. Sodu likumiem, norobežo tās sevišķās attiecības un apstākļus, kas rada nodarījuma noziedzīgumu. Šīs attiecības un apstākļi attiecas uz nodarījuma abstrakto sastāvu un izveido to. Šīs attiecības un apstākļi tādēļ īsti var zīmēties tikai uz „dalībniekiem", bet nekādā gadījumā ne uz „līdzdalībniekiem", kas organiski izslēgti no nodarījuma „sastāva" izdarīšanas. Citiem vārdiem, persona, kuŗai nav šo sevišķo attiecību un apstākļu, neatkarīgi no tā, ko viņa izdarījusi noziedzīgā rezultāta sasniegšanai, nekādā ziņā nav uzskatāma par „dalībnieku", bet vienmēr paliek kā „līdzdalībnieks".

Šās piektās daļas noteikuma nolūks tomēr dot iespēju saukt pie kriminālatbildības līdzdalībniekus, neraugoties uz augšā teikto, vienkārši uz tā pamata, ka viņi vai nu uzkūdījuši izdarīt nodarījumu, kuŗu viņi paši juridiski nav varējuši izdarīt, vai arī „pabalstījuši" tāda nodarījuma reālizēšanu. Pēc 1903. g. Sodu likumu 51. p. tas nebija iespējams.

Kā piemērs var noderēt tīra veida „dienesta" noziedzīgs nodarījums, t. i. tāds nodarījums, kuŗa izdarīšanai ir nepieciešams „dienesta personas stāvoklis", un kuŗš tā tad izpaužas dienesta pienākumu pārkāpšanā („kukuļņemšana" vai „nepatiesas apliecības" izsniegšana). Kas nav dienesta persona, tas var uzkūdīt uz šiem nodarījumiem, var palīdzēt tos izdarīt, bet nevar pats šos nodarījumus izdarīt. Pēc agrākās 51. p. redakcijas tāds uzkūdītājs vai pabalstītājs paliktu nesodīts. Jaunais 49. pants, sekojot Vakareiropas likumdošanu piemēram, pēc piektās daļas dod iespēju saukt tādus pie atbildības. Bet tā kā šādos apstākļos uzkūdītājs un pabalstītājs paši neizdara „dienesta pienākumu" pārkāpšanu, tad tiem nevar uzlikt to pašu sodu, kāds paredzēts dienestpersonai, bet tas katrā ziņā mīkstināms.

Sods mīkstināms 52. panta kārtībā. Paceļas jautājums, kā rīkoties „kaŗa tiesā iztiesājamās lietās" tādos gadījumos, kad par konkreto nodarījumu draud speciāls sods, kas pēc savas būtības nav piemērojams „civīlam" uzkūdītājam vai pabalstītājam, jo tādā gadījumā soda mīkstināšana 52. panta kārtībā nav iespējama?

Uz to varētu atbildēt, ka tas jāparedz „Kaŗa sodu likumos", bet jā tas tā nav, tad šī nepilnība novēršama likumdošanas celā.

„Svarīgi gadījumi“, „mazsvarīgi gadījumi“, „svarīgs kaitējums“.

Jaunais kodeks spraudis mērķi, ko par nožēlošanu viscaur nav izdevies sasniegt, pēc iespējas novērst „uzskaitījumu“ kazuistiku, kas vēl ievērojami prevalē 1903. g. Sodu likumos.

Šā iemesla dēļ jaunā kodeka konstrukciju pamatā likta 3 pakāpju gradācija: a) normālais gadījums, b) kvalificētie gadījumi un c) privileģētie gadījumi. Jaunā kodekā divi pēdējie gadījumi bieži dēvēti par „sevišķi svarīgiem gadījumiem“ un „mazsvarīgiem gadījumiem“. Nodaļās, kuŗās paredzēti noziedzīgi nodarījumi pret personu, izteiciena „sevišķi svarīgi gadījumi“ vietā lietota formula „kvalificēts pēc personas, izdarīšanas veida, ilguma, nolūka u. t. t.“ (sal. 430., 445., 449., 466., 477. un 511. p.).

Izteiciens „sevišķi svarīgi gadījumi“ lietots 87., 88., 89., 199., 280. u. c. p.

Nodaļās, kas paredz nodarījumu pret mantu, novērst uzskaitījumu kazuistiku bija grūtāk, tomēr pēc iespējas ievests kā vienojoša kvalificējoša pazīme, t. s. „svarīgs kaitējums“ (sal. 541., 544., 553. u. c. p.; atsevišķi sk. arī nodaļā par noziedzīgiem nodarījumiem dienestā). Termins „mazsvarīgs“ lietots 415., 416., 521., 523., 541., 543., 546., 553., 570. un c. p. p.

Jāatzīmē jau, ka šinī ziņā jaunais kodeks tikai tālāk izveido to, kas, lai gan mazākā mērā, sastopams 1903. g. Sodu likumos. Tā termins „sevišķi svarīgi kaitējumi“ jau atrodas bijušā 262. pantā. „Svarīgs kaitējums“ jau lietots 636., 639., 641., 642., 644., 653. un 669. p. „Svarīgu zaudējumu“ mēs atrodam bijušos 578., 600. un 601. pantā. Apzīmējumu „mazsvarīgs“ mēs sastopam bijušā 547., 549., 552. un 631. pantā.

Šo vispārējo iekavu atklāšana, kā tas ir arī līdz šim, katrā atsevkšķā gadījumā ir tiesas darīšana, kuŗas uzdevums katra konkrēta gadījuma īpatnības pakļaut abstraktai likuma formulai.

Kur jaunais kodeks atvietojis 1903. g. Sodu likumu kazuīstiskos uzskaitījumus ar kādu no iepriekš minētām formulām, tur šis kodeks, protams, domājis aptvert pirmā kārtā tieši šos izslēgtos uzskaitījumus. Starpība vienīgi tā, ka pēc 1903. g. Sodu likumu uzskaitījumiem, kaut tomēr tie nebija pietiekoši pilnīgi, bija izsmeļošs raksturs (sal. pēc personas kvalificētu slepkavību uzskaitījumu agrākā 455. p., kur trūkst piem., norādījuma uz aizbildni un aizgādni), kurpretim jaunais kodeks ņem vērā ne tikai minētos vecos pantos uzskaitītos gadījumus, bet no otras puses uzsveŗ, ka pat šajos gadījumos ne vienmēr jāatzīst kvalificējošā momenta esamība (sal. 430. p. izteicienu: „kuŗa atzīstama par kvalificētu...“).

210. p. Ja šajā pantā noteikts sods par piedalīšanos veselības bojāšanā u. t. t., kuŗa izdarīta ar nolūku izvairīties no kaŗa dienesta, tikai gadījumā, ja šāda piedalīšanās izdarīta amata veidā, tad tas izskaidrojams ar to, ka pēc 49. p. jaunās redakcijas jau iespējams saukt pie kriminālatbildības par līdzdalību 209. pantā paredzētā nodarījumā, ja tā nav izdarīta amata veidā.

„Uzkūdīt“, „pamudināt“ un „musināt“.

Jaunā kodekā sistēmatiski šķiroti gadījumi, kad otras personas ietekmēšana novedusi noziedzīgā nodarījuma reālizēšanu kaut līdz „mēģinājuma“ stadijai (kādā gadījumā lietots termins „uzkūdīt“) un kad ietekmēšana līdz tādam rezultātam nav novedusi (kādā gadījumā lietots technisks

termins „pamudināt“). Trešais termins „musināt“ lietots tajos gadījumos, kad ir runa par uzaicinājumu, kas vērsts ne uz noteiktu personu, bet uz nenoteikta skaita personām.

Dažās vietās (175., 176., 367. u. c. p.) lietotais termins „piedabūt“ nozīmē ietekmēšanu neatkarīgi no tā, vai rezultāts sasniegts vai nē. Termins „norunāšanās“ (367. p.) atbilst jēdzienam „vienošanās“ 244. un 258. pantā.

417. p. Jaunais kodeks, atmezdams nevajadzīgo kazuistiku, atsacījies no mazāk svarīgu objektu uzskaitījuma, kāds bija 1903. g. Sodu likumu 443. p.

No otras puses jaunais kodeks attiecībā uz t. s. viltošanu paredz šādu gradāciju:

a) pirmā vietā stāv t. s. „dokumentu viltošana“ šaurā nozīmē, ar ko saprot „rakstus vai priekšmetus, kuŗi var noderēt par tiesības vai pienākuma nodibināšanas, pārgrozīšanas vai izbeigšanas apliecinājumu“, neatkarīgi no tā, vai tie ir „privāti“ vai „publiski“.

415. p. piedraud par šādu „dokumentu viltošanu“ ar pārmācības namu, bet ja tādam dokumentam, lai gan tas atbilst iepriekš norādītai dēfinicijai, ir mazsvarīga nozīme — ar cietumu;

b) otŗā vietā stāv vienīgi publisku t. i. oficiālu iestāžu izdotu rakstisku aktu viltošana, kad šie akti, neatbilstot iepriekš minētai dēfinicijai, satur šo iestāžu rīcības, lēmuma vai rīkojuma apliecinājumu.

416. p. par šāda oficiāla raksta viltošanu paredz vieglāku sodu, bet ja viltotam rakstam ir mazsvarīga nozīme, tad sods paredzēts tāds pat, kā par mazsvarīgu „dokumentu viltošanu“;

c) ņemot tomēr vērā, ka bez šo divu katēgoriju objektiem, par viltošanas objektu var būt arī citi raksti un priekšmeti, kas neatbilst ne pirmai, ne otrai dēfinicijai, 417. p. paredz sodu par šo pēdējo viltošanu tai gadījumā, ja tie ir ar „tiesisku nozīmi“, lai gan nenodibina tiesības vai pienākumus un nav uzskatāmi par rakstiem, kuŗos ietverts oficiālas iestādes rīcības, lēmuma u. t. t. apliecinājums (piem. apliecība par vesēlības stāvokli, uzvešanos u. t. t.).

Tādā kārtā agrākā 443. p. norādītie objekti attieksies pa daļai uz 415. p. otro daļu un pa daļai uz 417. p.

437. p. un 447. p. 1903. g. Sodu lik., paredzot sodu par nonāvēšanu aiz neuzmanības (464. p.), kā arī miesas bojāšanu aiz neuzmanības (474. p.), nostāda šā nodarījuma kvalifikāciju, piemērojot līdz ar to stingrāku sodu, atkarībā no „attiecīgai darbībai personiskās drošības aizsardzībai“ izdotu speciālu likuma vai saistoša noteikuma nosacījumu neievērošanas.

Janais kodeks atzinis, ka šī formula ir pārāk šaura un formāla. Lietas būtība neslēpjas tai apstākļī, ka nav izpildīts kāds nosacījums, kuŗš, varbūt, uz konkreto lietu nemaz pat neattiecas, bet tajā apstāklī, ka zināmas personas stāvoklis, amats vai darbība paši par sevi uzstāda prasījumu būt sevišķi uzmanīgam, t. i. izlietot trešo personu drošības aizsardzībai nepieciešamos līdzekļus, neatkarīgi no tā, vai likumdevējs paspējis izdot speciālus noteikumus par šo priekšmetu vai ne.

Ar šo tad arī izskaidrojama 437. un 447. pantu otro daļu jaunā redakcija.

440. p. Ņemot vērā, ka 440. p. paredzētos gadījumus, kad ārsts atsvabināts no atbildības par augļa nomirdināšanu, par ko pēc vispārēja noteikuma draud sods (439. p.), citiem vārdiem, ka pie atbildības par augļa nomirdināšanu sauktais ārsts sevis attaisnošanai var atsaukties uz 440. p. norādītiem apstākļiem, — pats par sevi skaidrs, ka „onus probandi" tādā gadījumā gulsies uz viņu.

Cits jautājums, kādiem līdzekļiem ārsts spēs pierādīt viņu no atbildības atsvabinošu apstākļu esamību. Šai ziņā viņam palīgā, protams, nāks kā lieciniece, varbūt ne vienmēr pilnīgi ticama, tā sieviete, ar kuŗas piekrišanu, likumā norādītos apstākļos, izdarīta augļa nomirdināšana. Pierādījumu novērtēšana, protams, ir tiesas darīšana.

541. p. un citi. 541., 546., 547. un 553. p. jaunais kodeks ievedis sistēmu, kas atšķiŗas no 1903. g. Sodu likumu sistēmas. Šās sistēmas pareiza izpratne ir iespējama vienīgi sakarā ar parallēli tai izdarīto kriminālprocesa likumu 39. panta pārgrozījumu.

1903. g. Sodu likumu attiecīgos pantos pirmā kārtā šķiroti: 1) parasts (normāls) gadījums, 2) gadījums, kad objekta vērtība pārsniedz Ls 500,— un 3) privileģēti gadījumi (atsevišķi, kad objekta vērtība nepārsniedz vienu latu).

Tā kā otrās katēgorijas gadījumos pēc likuma draudēja pārmācības nams, neatkarīgi no konkretā gadījuma relātīvā svarīguma, tad šie gadījumi eo ipso, saskaņā ar Kriminālproc. lik. 38. p., piekrita apgabaltiesai.

Jaunais kodeks, vispirms, atsacījies apzīmēt privileģētos gadījumus ar formālo un pie tam visai niecīgo summu 1 lata apmērā. Tā vietā kodekā ievests izteiciens „mazsvarīgs", kas, kā iepriekš aprādīts, sastopams arī 1903. g. Sodu likumos.

Otrkārt, jaunais kodeks atsacījies nostādīt sodāmību t. s. kvalificētos gadījumos atkarībā vienīgi no noziedzīgā nodarījuma objekta vērtības.

Pēc likumdevēja domām, tāda formāla robeža aiz tīri praktiskiem apsvērumiem norādama procesuālā likumā, kas daudzos gadījumos operē ar tādiem formāliem norobežojumiem.

Tamdēļ Kriminālproc. lik. 39. pantā, kas paredz izņēmumus no miertiesnešu kompetences, — (kuŗiem vispār, saskaņā ar 38. p. piekrīt visas lietas, kuŗās kā augstākais sods draud cietums), — ievests norādījums, ka no miertiesneša kompetences izņemtas arī lietas, kuŗās objekta vērtība pārsniedz Ls 1000,— (pēdējā summa saskaņota ar tā paša panta 2. punktu 1926. g. izd.).

Bet jaunā kodeka atbilstošos pantos paredzēts, ka kvalifikācijai nepietiek ar to vien, ka vērtība pārsniedz Ls 1000,—, bet nepieciešams vēl „svarīgs kaitējums" cietušam.

Rezultātā praksē radīsies šāda aina, ja piemēra dēļ ņemam zādzības gadījumu:

a) ja nozagtās mantas vērtība nepārsniedz Ls 1000,— un lieta nepakļaujas gadījumiem, kuŗi paredzēti speciālos 547.—549. pantos un par kuŗiem draud pārmācības nams, tad tā piekrīt miertiesnesim pēc 546. panta.

Miertiesnesis piemēros:

1) vai nu panta pirmo daļu, ja gadījums normāls (cietums, ne mazāk par 3 mēnešiem), vai
2) panta otro daļu, ja gadījums svarīgāks (cietums, ne mazāk par 6 mēnešiem) vai
3) panta trešo vai piekto daļu, mazsvarīgā gadījumā.

b) kad nozagtās mantas vērtība pārsniedz Ls 1000,—, kaut bez sevišķiem vainu palielinošiem, 547.—549. pantos paredzētiem apstākļiem,

lieta nonāks apgabaltiesā, kas arī piemēros 546. pantu. Par šā panta trešās un piektās daļas piemērošanu apgabaltiesā, protams, gan laikam nevar būt runas, bet, atkarībā no lietas apstākļiem, apgabaltiesa piemēros šā panta pirmo vai otro daļu, pie kam pēdējā gadījumā, saskaņā ar 28. pantu, tiesa eventuāli var saistīt ar cietumsodu, kas ilgāks par 6 mēnešiem, „tiesību atņemšanu".

Bet ja lietā, kuŗā zagtās mantas vērtība pārsniedz Ls 1000,—, figurē cietušam nodarīts „svarīgs kaitējums", tad tā nonāks apgabaltiesā pēc 547. panta 1. pk., kas kā sodu paredz pārmācības namu. Ja apgabaltiesa tādā lietā neatzīs „svarīgu kaitējumu", tad viņa varēs pāriet uz 546. pantu. Ja turpretim izmeklēšanas tiesnesis vai prokuratūra, neraugoties uz „svarīga kaitējuma" esamību, būs virzījuši lietu pēc 546. p., tad, konstatējot tādu kaitējumu, apgabaltiesa virzīs lietu vispārējā kārtībā izmeklēšanas papildināšanai. Tādu gadījumu, protams, nebūs daudz, jo prokuratūra, lai izvairītos no vilcināšanās, šaubu gadījumos cels apsūdzību pēc stingrākā 547. panta 1. punkta.

Jaunās kārtības lielās priekšrocības, salīdzinot ar agrāko, ir šādas:

1) tiks atvieglotas apgabaltiesas, jo visas lietas līdz Ls 1000,— nonāks miertiesnešiem,
2) apgabaltiesām būs daudz plašākas sodu izvēles robežas un
3) apgabaltiesas nebūs spiestas rēķināties ar pārmācības namu kā izejnormu visos bez izņēmuma zādzības gadījumos, kad zagtās mantas vērtība pārsniedz Ls 1000,—.

550. p. un 551. p. Atšķirība starp „laupīšanu" un „izspiešanu" jaunā kodekā konstruēta ne tikai uz starpību, kas pastāv starp izteicieniem „paņemšana" un „piespiešana atdot mantisku tiesību", kā tas ir 1903. g. Sodu likumos, kas abos gadījumos pielaiž kā „miesas bojajumu", tā arī „vardarbību pret personu" un „sodāmus draudus", tā kā grūti atšķirt, kur beidzas laupīšana un kur sākas izspiešana (piem., kad noziedznieks ar revolveri rokās atņem savam upurim naudu un kad noziedznieks ar revolveri rokās piespiež upuri atdot viņam naudu vai parakstīt vekseli).

Tā vietā jaunais kodeks šķiro laupīšanu un izspiešanu pēc pielietotās iespaidošanas „intensitātes" vai „tiešuma" pakāpes, kā attiecībā uz vietu, tā arī laiku. Šās starpības noteikšanai lietoti izteicieni: „tieši piespiedis" vai „paņēmis" pie laupīšanas un „netieši sodāmi draudi" un netieša vardarbība" — pie izspiešanas.

Tādā kārtā laupīšana būs konstatējama, ja notikusi „atņemšana" ar vardarbību, kā arī ja upurim nodarīti miesas bojājumi vai izlietota vardarbība pret viņu un tieši turpat pret viņu vērsti draudi, ar ko viņš piespiests atdot objektu vai atsacīties no kādas tiesības.

Turpretim pie izspiešanas nevar būt runa ne par miesas bojājumu nodarīšanu upurim, ne par tiešu vardarbību pret to, ne par tiešiem draudiem, nerunājot jau par lietas atņemšanu, bet tikai par:

1) attāliem draudiem, piem., rakstiski izteiktiem draudiem, vai kaut arī par mutiskiem draudiem nodarīt kādu kaitējumu nākotnē — kas arī sastādīs t. s. „netiešus sodāmus draudus" vai
2) vardarbību, kas vērsta pret „priekšmetiem" (ne pret personu), vai vardarbību, kas vērsta pret trešo personu, kādos gadījumos būs „netieša vārdarbība".